

АНОТАЦІЯ

Staxiv O. B. Управління системним розвитком закладів охорони здоров'я.
– Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 – менеджмент. – Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, 2023.

Дисертацію присвячено розробці теоретико-методичних і прикладних засад управління системним розвитком закладів охорони здоров'я.

Об'єктом дослідження є процес управління системним розвитком закладів охорони здоров'я, а предметом – теоретико-методичний базис дослідження, методичний інструментарій аналізування, інституційне забезпечення, інструменти та засоби управління системним розвитком закладів охорони здоров'я на мікрорівні управління.

За результатами узагальнення теоретико-концептуальних засад управління розвитком встановлено, що системний розвиток підприємства – це структурно-динамічні та кваліметричні трансформації у його діяльності, які сприяють оптимізації та ефективізації господарських процесів, інтенсифікують нарощення економічного потенціалу, посилюють рівень резилентності до чинників мінливого внутрішнього і зовнішнього середовища функціонування, формують здатність до набуття конкурентних переваг та створюють позитивний імідж у суспільстві.

Удосконалено концептуальний базис та розроблено методичний підхід до визначення параметрів системного розвитку організації шляхом розширення його складу за рахунок доповнення обсягів, ефективності й результативності господарювання характеристиками внеску у покращення: (1) соціально-економічної системи організації (посилення її безпеки, реалізації потенціалу, зміцнення конкурентоспроможності), (2) її структурної стійкості (збалансованість елементів внутрішньої структури, оптимізація бізнес-процесів, резилентність), (3) зовнішньої корпоративної відповідальності (імідж, задоволення суспільних потреб, внесок у суспільний розвиток); застосування такого методу дозволило розширити та утвердити склад функціональних напрямів системного розвитку включно зі врахуванням специфіки функціонування закладів охорони здоров'я.

Набули подальшого розвитку концептуальні характеристики поняття та управління системним розвитком організації, а саме авторський підхід відрізняється ідентифікацією та врахуванням особливостей менеджменту в сфері діяльності закладів охорони здоров'я (за такими його концепційними ознаками, як мета, об'єкти, суб'єкти, принципи, функції, методи, механізми, інструменти, заходи), що дозволило сформувати сукупність взаємопов'язаних елементів та, відповідно, вибудувати алгоритм управління системним розвитком закладів охорони здоров'я.

Розроблено методичний підхід до аналізування системного розвитку закладів охорони здоров'я, зокрема, на відміну від здебільшого характеристики доходів, прибутку і рентабельності, розроблено та апробовано авторську методику інтегрального вимірювання, концептом якої є (1) врахування принципів аналізування системного розвитку, (2) закладення в основу аналізу базисних компонент системного розвитку (зростання кількісних параметрів та внесок у покращення соціально-економічної системи, структурних характеристик, зовнішньої корпоративної відповідальності), (3) підбір адекватних для виконання поставлених завдань методичних підходів і методів аналізування, (4) декомпонування системного розвитку на його складові (фінансово-економічну, інтелектуально-кадрову та соціальну, матеріальну та техніко-технологічну, інвестиційно-інноваційну, маркетингово-інформаційну, організаційно-управлінську), (5) побудова рядів емпіричних індикаторів складових системного розвитку, розрахунок коефіцієнтів вагової значущості індикаторів і складових, розрахунок комбінованих і інтегральних показників системного розвитку закладів охорони здоров'я; імплементація методики забезпечує покращення та розширення можливостей інформаційно-аналітичного забезпечення менеджменту системного розвитку організації.

За результатами аналізування макроекономічних і соціальних передумов функціонування закладів охорони здоров'я України та Тернопільської області ідентифіковано низку позитивних тенденцій, які є свідченням наявності передумов до зростання, однак й негативних параметрів, що погіршують передумови системного розвитку закладів охорони здоров'я. Це головню невисока

рентабельність та прибутковість бізнесу, наявність проявів недостатнього рівня забезпеченості закладів матеріально-технічною базою, недостатня інноваційно-технологічна активність, погіршення окремих кількісно-кваліметричних характеристик медперсоналу та ін., що в тому числі призвели до скорочення чисельності закладів охорони здоров'я. В частині якісних характеристик ключовими перешкодами забезпечення системного розвитку закладів охорони здоров'я залишаються: проблеми стратегічного управління розвитком, нечітке делегування повноважень та субординація між структурними підрозділами, брак комунікацій, причому як зовнішньої, так і внутрішньої, особливо цифрової та зі застосуванням ІТ- і Інтернет-технологій, диспаритет в увазі до всіх функціонально-структурних складових системного розвитку закладів як корпоративних структур.

З метою ідентифікації проблемних аспектів, а також розрахунку композиційного індексу системного розвитку аналізованих у дослідженні закладів охорони здоров'я розроблено авторський методичний підхід, що передбачає декомпозицію системного розвитку на його структурні складові (фінансово-економічна стійкість, виробничо-господарська ефективність, інвестиційно-маркетинговий, матеріально-технічний та інтелектуально-кадровий розвиток), підбір відповідних індикаторів, які їх характеризують, визначення вагових коефіцієнтів індикаторів та структурних складових, обчислення композиційних індексів складових та узагальнюючого індексу системного розвитку закладів охорони здоров'я. У підсумку ідентифіковано, що у 2021 р. інтегральне значення індексу становило 0,537, що характеризується як задовільне (за шкалою Харінгтона). За 2015-2021 рр. показник практично не змінився, хоча помітне його помірне покращення у 2019-2021 рр. За складовими системного розвитку найбільш проблемними залишалися фінансово-економічна стійкість та інвестиційно-маркетинговий розвиток закладів охорони здоров'я, групові індекси яких у 2015-2021 рр. погіршувались та станом на 2021 р. становили 0,510 та 0,532 відповідно і це негативно з позиції того, що дані складові мають високі коефіцієнти вагомості 17,6 % та 21,3 % у забезпеченні системного розвитку аналізованих суб'єктів господарювання.

Удосконалено інструментарій стратегічного планування політики управління системним розвитком закладів охорони здоров'я, а саме, на відміну від застосовуваної практики складання планів збільшення обсягів та підвищення ефективності діяльності підприємства / організації, аргументовано на необхідності «укорінення» та ув'язки системного розвитку з провідними домінуючими положеннями корпоративного менеджменту, зокрема з місією та основоположними візією, цінностями, цілями і принципами функціонування закладів охорони здоров'я й надання медичної допомоги населенню, а також встановлення на такій основі стратегічних напрямів (векторів) та пріоритетів системного розвитку, для досягнення яких визначається відповідна система завдань політики та її очікуваних результатів.

Обґрунтовано інструментарій визначення інституційного забезпечення управління системним розвитком організації шляхом зміни підходу до ідентифікації його складу й структури, коли збережено принцип формування за напрямами: (а) інститути, (б) інституції, однак елементи інституційного забезпечення запропоновано визначати у межах трьох груп: (1) стратегічне підґрунтя системного розвитку (зі завданнями адміністрування процесів, планування діяльності, управлінського обліку й контролю), (2) ресурсне забезпечення системного розвитку (HR-, фінансовий та технологічний менеджмент), (3) функціональне забезпечення системного розвитку (операційні (лікувальні й діагностичні) підрозділи, маркетинг, правова база); відповідна диференціація має значний методико-прикладний сенс в управлінні розвитком безпосередньо закладів охорони здоров'я, коли розмежовує корпоративні інтереси бізнесу, задоволення суспільних потреб та безпосереднє здійснення діагностичних, профілактичних, лікувально-оздоровчих та ін. заходів.

Визначено засоби непрямого комплексного внутрішньокорпоративного впливу на активізацію та раціональний перебіг процесів системного розвитку, коли базисом відповідних змін визначено інтелектуалізацію організації (закладу охорони здоров'я), для чого уточнено сутність поняття інтелектуалізації бізнесу та бізнес-процесів, визначено складові інтелектуалізації (природний (людський) капітал, штучний (набутий) інтелект, що за рахунок цифрового поєднання,

застосування внутрішніх і зовнішніх діджитал-комунікацій формують систему смарт-технологій у вигляді принципово нових процесів, сервісів (медичної допомоги) та навіть ринків), алгоритм та засоби її імплементації за кожною з функціональних складових системного розвитку закладів охорони здоров'я; перевагою такого управлінського підходу є т. зв. «щеплення» інтелектуалізацією задля породження в організації відповідного «імунітету», який робить процеси системного розвитку незворотними.

Ключові слова: менеджмент, управління підприємствами, заклади охорони здоров'я, медичні установи, медичні послуги, медична допомога, системний розвиток, стратегія і тактика, інституційне забезпечення, інтелектуалізація.

ANNOTATION

Stakhiv O. V. Management of system development of healthcare facilities. – The qualification scientific work on the manuscript.

Thesis for the degree of Doctor of Philosophy in specialty 073 – management. – West Ukrainian National University, Ternopil, 2023.

The dissertation is devoted to the development of theoretical, methodological and applied principles of managing the system development of health care institutions.

The object of the study is the process of managing the system development of health care institutions, and the subject is the theoretical and methodological basis of the research, the methodological tools of analysis, institutional support, tools and means of managing the system development of health care institutions in micro level of management.

According to the results of the generalization of the theoretical and conceptual principles of development management, it was established that the systemic development of the enterprise is structural-dynamic and qualitative transformations in its activities, which contribute to the optimization and efficiency of economic processes, intensify the growth of economic potential, strengthen the level of resilience to the factors of the changing internal and external environment functioning, form the ability to acquire competitive advantages and create a positive image in society.

The conceptual basis was improved and a methodical approach was developed to determine the parameters of the system development of the organization by expanding

its composition due to the addition of volumes, efficiency and effectiveness of management with characteristics of contribution to the improvement of: (1) the socio-economic system of the organization (strengthening its security, realization of potential, strengthening of competitiveness), (2) its structural stability (balance of elements of the internal structure, optimization of business processes, resilience), (3) external corporate responsibility (image, satisfaction of social needs, contribution to social development); the application of such a method made it possible to expand and approve the composition of functional directions of system development, including taking into account the specifics of the functioning of health care institutions.

The conceptual characteristics of the concept and management of the system development of the organization have gained further development, namely, the author's approach is distinguished by the identification and consideration of the features of management in the field of activity of health care institutions (according to its conceptual features, such as the purpose, objects, subjects, principles, functions, methods, mechanisms, tools, measures), which made it possible to form a set of interconnected elements and, accordingly, build an algorithm for managing the system development of health care institutions.

A methodical approach to the analysis of the systemic development of health care institutions has been developed, in particular, in contrast to mostly the characteristics of income, profit and profitability, the author's method of integral measurement has been developed and tested, the concept of which is (1) taking into account the principles of analyzing system development, (2) establishing as the basis of the analysis of the basic components of system development (growth of quantitative parameters and contribution to the improvement of the socio-economic system, structural characteristics, external corporate responsibility), (3) selection of methodological approaches and methods of analysis adequate for the performance of assigned tasks, (4) decomposition of systemic development into its components (financial-economic, intellectual-personnel and social, material and technical-technological, investment-innovative, marketing-informational, organizational - management), (5) construction of series of empirical indicators of components of system development, calculation of coefficients of weighted significance of indicators and components, calculation of combined and integral indicators of system

development of health care institutions; the implementation of the methodology ensures the improvement and expansion of information and analytical support for the management of the organization's systemic development.

According to the results of the analysis of macroeconomic and social prerequisites for the functioning of health care institutions of Ukraine and the Ternopil region, a number of positive trends were identified, which are evidence of the presence of prerequisites for growth, but also negative parameters that worsen the prerequisites for the systemic development of health care institutions. These are mainly low profitability and profitability of business, the presence of manifestations of an insufficient level of provision of institutions with a material and technical base, insufficient innovative and technological activity, deterioration of certain quantitative and qualitative characteristics of medical personnel, etc., which, among other things, led to a reduction in the number of health care institutions. In terms of quality characteristics, the key obstacles to ensuring the systemic development of health care institutions remain: problems of strategic management of development, unclear delegation of powers and subordination between structural units, lack of communications, both external and internal, especially digital and with the use of IT and the Internet - technologies, the disparity refers to all functional and structural components of the systemic development of institutions as corporate structures.

In order to identify problematic aspects, as well as to calculate the composite index of system development of the health care institutions analyzed in the study, the author's methodical approach was developed, which involves the decomposition of system development into its structural components (financial and economic stability, production and economic efficiency, investment and marketing, material and technical and intellectual and personnel development), selection of appropriate indicators that characterize them, determination of weighting coefficients of indicators and structural components, calculation of composite indices of components and generalizing index of system development of health care institutions. As a result, it was identified that in 2021 the integral value of the index was 0.537, which is characterized as satisfactory (according to the Harington scale). In 2015-2021, the indicator practically did not change, although its moderate improvement was noticeable in 2019-2021. In terms of

components of system development, the financial and economic stability and investment and marketing development of health care institutions remained the most problematic, the group indices of which in 2015- 2021 worsened and as of 2021 were 0.510 and 0.532, respectively, and this is negative from the standpoint that these components have high weighting factors of 17.6% and 21.3% in ensuring the systemic development of the analyzed economic entities.

The toolkit for strategic planning of the policy of managing the system development of health care institutions has been improved, namely, in contrast to the applied practice of drawing up plans to increase the volume and increase the efficiency of the enterprise / organization, the need for "rooting" and the connection of system development with leading dominant provisions has been argued corporate management, in particular, with the mission and fundamental vision, values, goals and principles of the functioning of health care institutions and the provision of medical care to the population, as well as establishing on this basis strategic directions (vectors) and priorities of systemic development, for the achievement of which a corresponding system of policy tasks and its expected results.

The toolkit for determining the institutional support for the management of the system development of the organization is substantiated by changing the approach to identifying its composition and structure, when the principle of formation is preserved according to the following directions: (a) institutes, (b) institutions, but the elements of institutional support are proposed to be defined within three groups: (1) the strategic basis of system development (with the tasks of process administration, activity planning, management accounting and control), (2) resource support for system development (HR, financial and technological management), (3) functional support for system development (operational (treatment and diagnostic) units, marketing, legal framework); the corresponding differentiation has significant methodological and applied meaning in the management of the development of health care facilities directly, when it distinguishes between corporate business interests, satisfaction of public needs and the direct implementation of diagnostic, preventive, medical and health care, etc. measures.

The means of indirect integrated intra-corporate influence on the activation and

rational course of systemic development processes are determined, when the intellectualization of the organization (health care institution) is determined as the basis of the corresponding changes, for which the essence of the concept of intellectualization of business and business processes is clarified, the components of intellectualization are determined (natural (human) capital, artificial (acquired) intelligence, that due to the digital combination, the use of internal and external digital communications form a system of smart technologies in the form of fundamentally new processes, services (medical care) and even markets), the algorithm and means of its implementation for each of the functional components of the system development of health care institutions' I; the advantage of this management approach is the so-called "inoculation" by intellectualization in order to generate the corresponding "immunity" in the organization, which makes the processes of systemic development irreversible.

Keywords: management, enterprise management, health care facilities, medical institutions, medical services, medical assistance, system development, strategy and tactics, institutional support, intellectualization.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Стахів О. В. Методичні засади та специфіка управління системним розвитком закладів охорони здоров'я. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2022. № 2. Том 1. С. 61-67 (наукометричні бази *Google Scholar, CrossRef, Index Copernicus*) (0,72 д. а.).

2. Стахів О. В. Макроекономічні та соціальні передумови системного розвитку закладів охорони здоров'я в Україні. *Modeling the Development of the Economic Systems*. 2022. № 3. С. 109-114 (наукометричні бази *Google Scholar, CrossRef, Index Copernicus*) (0,64 д. а.).

3. Стахів О. В. Інституційне забезпечення управління системним розвитком закладів охорони здоров'я. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2023. № 36. С. 180-188 (наукометрична база *OpenAIRE*) (0,8 д. а.).

4. Августин Р. Р., Стахів О. В. Визначення стратегічних пріоритетів управління системним розвитком закладів охорони здоров'я. *Академічні візії*.

2023. № 17. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/250> (наукометрична база OpenAIRE) (0,78/0,39 д. а.; авторський внесок: обґрунтування системи стратегічних пріоритетів системним розвитком закладів охорони здоров'я).

5. Августин Р. Р., Стахів О. В. Управління процесами інтелектуалізації – системна умова розвитку закладів охорони здоров'я. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2023. № 37. С. 13-21 (наукометрична база OpenAIRE) (0,8/0,4 д. а.; авторський внесок: визначення методико-прикладних засад інтелектуалізації та поширення її положень на системний розвиток закладів охорони здоров'я).

Публікації за матеріалами конференцій

6. Стахів О.В. Формування ефективної системи фінансування інноваційної діяльності закладу охорони здоров'я. *Модернізація менеджменту системи охорони здоров'я в умовах проведення медичної реформи: зб. матеріалів доп. всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю (м. Тернопіль-Кам'янець-Подільський, 12-13 груд. 2018 р.)* Тернопіль, 2018. С. 300-303 (0,25 д. а.).

7. Стахів О.В. Основні аспекти державного регулювання інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я України. *Актуальні проблеми вітчизняної економіки, підприємництва та управління на сучасному етапі: мат. доп. IV міжнар. наук.-практ. конф. студ. та молодих вчен.(м. Тернопіль, 7 лист. 2019 р.) / редкол. : О. Ф. Овсянюк-Бердадіна, Ю. А. Богач, О. І. Заклекта та ін.; відп. за вип. В. М. Островерхов. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. С. 152-154 (0,2 д. а.).*

8. Стахів О.В. Сутнісно-змістові підходи до дослідження поняття «розвиток підприємства». *Облік, аналіз і аудит: виклики інституціональної економіки: тези доповідей VIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Луцьк, 9 жовтня 2021 року). Випуск 8. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2021. С. 356-358 (0,2 д. а.).*

9. Стахів О.В. Сутність і поняття розвитку підприємництва: системний підхід до дослідження. *Актуальні проблеми розвитку фінансово-економічної системи: пріоритети та перспективи: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (м. Львів, 21 жовтня 2021 р.)*. К.: Алерта, 2021. С. 334-336 (0,16 д. а.).

10. Стахів О.В. Системний розвиток підприємства: структурно-кваліметричний вимір. *Сучасні інформаційні системи та технології*: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Херсон, 30 листопада 2021 року). Херсон: Видавництво ФОП Вишемирський В. С., 2021. С. 176-179 (0,18 д. а.).

11. Стахів О.В. Концептуальні засади менеджменту системного розвитку. *Фінансове регулювання зрушень у економіці України*: збірник тез доповідей учасників VI Міжнародної науково-практичної конференції, (м. Мукачево, 29 березня 2022 р.) Мукачево: Вид-во МДУ, 2022. С. 93-95 (0,16 д. а.).

12. Стахів О.В. Інноваційні підходи до забезпечення системного розвитку закладів охорони здоров'я в Україні. *Інноваційні рішення в економіці, бізнесі, суспільних комунікаціях та міжнародних відносинах*: Матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Дніпро, 21 квітня 2022 року). Дніпро : Ун-т митної справи та фінансів, 2022.. С. 65-68 (0,18 д. а.).

13. Стахів О.В. До методології аналізування системного розвитку закладів охорони здоров'я. *Менеджмент XXI століття: глобалізаційні виклики*: Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 19 травня 2022 року). Полтава : ПДАУ, 2022.. С. 168-171 (0,18 д. а.).

14. Стахів О.В. Процес забезпечення системного розвитку закладів охорони здоров'я. *Актуальні проблеми менеджменту та публічного управління в умовах війни та післявоєнної відбудови України* : матер. доп. всеукр. наук.-практ. конфер. з міжнар. участю (м. Тернопіль, 31 травня 2022 року). 2022. С. 170-173 (0,25 д. а.).

15. Стахів О.В. Методологічні аспекти управління системним розвитком закладів охорони здоров'я. *Управління розвитком соціально-економічних систем*: Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 15-16 червня 2022 року). Харків: ДБТУ, 2022. С. 429-432 (0,2 д. а.).